

การหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์ DEFAMATION ON SOCIAL MEDIA

สุธิดา ผิวขาว

Suthida Phiukhao

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

E-mail: priew_gjs@yahoo.com

ได้รับบทความ: 5 พฤษภาคม 2563; แก้ไขบทความ: 30 พฤษภาคม 2563; ตอปรับตีพิมพ์: 30 มิถุนายน 2563

Received: May 5, 2020; Revised: May 30, 2020; Accepted: June 30, 2020

บทคัดย่อ

การติดต่อสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตมีข้อดีที่ทำให้ข้อมูลต่างๆ สามารถส่งผ่านไปยังผู้อื่นได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว แต่ในขณะเดียวกัน การหมิ่นประมาทผู้อื่นผ่านการโพสต์หรือแสดงความคิดเห็นก็เกิดขึ้นได้ง่ายเช่นกัน แม้ว่ากฎหมายประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศจะได้บัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบจากการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทไว้ แต่ก็ไม่สามารถหยุดการหมิ่นประมาทได้ เพราะผู้คนสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ง่าย และคิดว่าตนเองมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ผู้ถูกหมิ่นประมาทได้รับความเสียหายมากกว่าการหมิ่นประมาทด้วยวาจาหรือวิธีการอื่นที่เคยเกิดขึ้น เพราะอาจมีบุคคลที่สามที่ได้รับข้อเท็จจริงอันเป็นการหมิ่นประมาทเป็นจำนวนมากและรวดเร็ว ผ่านการแชร์ข้อมูลนั้นๆ เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ของคนได้ทั่วโลก อีกทั้งกว่าที่จะมีการดำเนินคดีจนเสร็จสิ้นตามกระบวนการยุติธรรม ผู้ที่ได้รับความเสียหายอาจเกิดความอับอายจนไม่อาจเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ ดังนั้น แม้ว่าการแสดงความคิดเห็นจะเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน แต่รัฐควรคุ้มครองประชาชนโดยมีหน่วยงานที่ดูแลพิจารณาคัดกรองและมีอำนาจลบข้อมูลที่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทอย่างรวดเร็ว และอาจกำหนดความผิดและโทษของการหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์เป็นการเฉพาะ

คำสำคัญ: หมิ่นประมาท, สื่อสังคมออนไลน์

Abstract

Communication over the internet has many advantages that allow data to be widely and quickly passed on to others. At the same time, it is easy to make

defamation through posts or comments. Although the laws of Thailand and foreign law have provided provisions regarding liability from defamation but they could not stop defamation because people can easily access the internet and think that they have freedom of opinion. Defamation on social media puts more damage than ever by verbal or other means because there may be a third party that receives a lot of defamation facts quickly through the sharing of that information and has been criticized by people around the world. Moreover, when the prosecution has been completed according to the justice process, the injured person may be ashamed to the extent that he cannot heal the damage. Therefore, although the opinion is a foundation right of the people but the government should protect the public by having an organization that is responsible for screening and having the power to quickly delete information that is a offense of defamation and may specifically regulate the offenses and penalties of defamation on social media.

Keywords: Defamation, Social Media

บทนำ

การสื่อสารข้อมูลของมนุษย์ได้รับการพัฒนาด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศจนข้อมูลต่างๆ ที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อสารสามารถทำได้อย่างรวดเร็วและมีผู้รับสารจำนวนมาก จากการสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2561 (ไตรมาส 1) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2561) โดยสำรวจประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไป ประมาณ 63.3 ล้านคน พบว่ามีผู้ใช้คอมพิวเตอร์ 17.9 ล้านคน (ร้อยละ 28.3) ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 36.0 ล้านคน (ร้อยละ 56.8) และผู้ใช้โทรศัพท์มือถือ 56.7 ล้านคน (ร้อยละ 89.6) ส่วนกิจกรรมที่ใช้ได้แก่ Social Network ร้อยละ 94.1 รองลงมาคือ ใช้ในการดาวน์โหลด รูปภาพ หนังสื วีดีโอ เพลง เกม เล่นเกม ดูหนัง ฟังเพลง วิทยุ ร้อยละ 89.3 ใช้ในการอัปโหลดข้อมูล รูปภาพ ภาพฉาย วีดีโอ เพลง Software ฯลฯ เพื่อการแบ่งปัน (share) บนเว็บไซต์ ร้อยละ 57.0 และค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการ ร้อยละ 45.2 สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) จึงเป็นรูปแบบการสื่อสารข้อมูลที่เข้าถึงผู้คนทุกระดับและหลากหลายกิจกรรมในปัจจุบัน โดยการใช้ทวิตเตอร์ (Twitter) เฟสบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) หรืออินสตราแกรม (Instagram) ได้รับความนิยมมากในการบอกเล่าเรื่องราวหรือแสดงความคิดเห็นต่างๆ รวมทั้งมีการส่งต่อเรื่องราวหรือการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อให้มีผู้รับสารได้อีกเป็นจำนวนมาก ในบางครั้งสิ่งเหล่านี้อาจกระทบกระเทือนผู้อื่น เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับการกูดูหมิ่น เกลียดชัง ดังนั้น เมื่อรูปแบบการสื่อสาร

เปลี่ยนแปลงไป การรู้เท่าทันการสื่อสารต่างๆ จึงช่วยพัฒนาสังคมให้เกิดความสงบเรียบร้อยได้อย่างยั่งยืน

สื่อสังคมออนไลน์คืออะไร

ชีวิตประจำวันของผู้คนในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากเมื่อมีการใช้งานอินเทอร์เน็ตเข้ามา การสื่อสารข้อมูลของคนในสังคมนิยมใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นจำนวนมาก บางหน่วยงานใช้การส่งงานผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์แทนการพบปะพูดคุยดังเช่นในอดีต หลายคนจึงต้องปรับตัวเข้าสู่การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ สื่อสังคมออนไลน์ คือ สื่อที่ผู้ส่งสารแบ่งปันสาร ซึ่งอยู่ในรูปแบบต่างๆ ไปยังผู้รับสารผ่านเครือข่ายออนไลน์ โดยสามารถโต้ตอบกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร หรือผู้รับสารด้วยกันเอง ซึ่งสามารถแบ่งสื่อสังคมออนไลน์ออกเป็นประเภทต่างๆ ที่ใช้กันบ่อยๆ คือ บล็อก (Blogging) ทวิตเตอร์และไมโครบล็อก (Twitter and Microblogging) เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking) และการแบ่งปันสื่อทางออนไลน์ (Media Sharing) (พิชิต วิจิตรบุญรักษ์, 2554) ดังนี้

1. บล็อก (Blogging)

บล็อกมาจาก Web +Log แล้วย่อเหลือ Blog คือ ประเภทของระบบการจัดการเนื้อหาที่อำนวยความสะดวกให้ผู้เขียนบล็อกเผยแพร่และแบ่งปันบทความของตนเอง โดยบทความที่โพสต์ลงบล็อก เป็นการแสดงความคิดเห็นส่วนตัวของผู้เขียนบล็อก ซึ่งจุดเด่นของบล็อก คือ การสื่อสารถึงกันอย่างเป็นกันเอง ระหว่างผู้เขียนและผู้อ่านบล็อกผ่านการแสดงความคิดเห็น (Comment) ซึ่ง Blogger (<http://www.blogger.com>) และ WordPress (<http://wordpress.com>) เป็นสองเว็บไซต์ที่ผู้คนนิยมเข้าไปสร้างบล็อกของตนเอง

2. ทวิตเตอร์และไมโครบล็อก (Twitter and Microblogging)

ไมโครบล็อก คือ รูปแบบหนึ่งของบล็อกที่มีการจำกัดขนาดของการโพสต์ในแต่ละครั้ง ซึ่งทวิตเตอร์เป็นไมโครบล็อกที่จำกัดการโพสต์แต่ละครั้งพิมพ์ได้ไม่เกิน 140 ตัวอักษร ในปัจจุบันทวิตเตอร์เป็นที่นิยมใช้งานของผู้คน เพราะใช้งานง่าย และใช้เวลาไม่มากนัก ซึ่งหากต้องการมีเลขที่บัญชี (Account) สำหรับทวิตเตอร์สามารถเข้าไปสมัครได้ที่เว็บไซต์ของ Twitter (<http://twitter.com>)

3. เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Networking)

เครือข่ายสังคมออนไลน์ คือ การที่ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตคนหนึ่งเชื่อมโยงกับเพื่อนอีกนับสิบ รวมไปถึงเพื่อนของเพื่อนอีกนับร้อย ผ่านผู้ให้บริการด้านโซเชียลเน็ตเวิร์คบนอินเทอร์เน็ต เช่น Facebook, Blogger, Hi5, Twitter หรือ Tagged เป็นต้น การเชื่อมโยงดังกล่าวทำให้เกิดเครือข่ายขึ้น เช่น เราสามารถรู้จักเพื่อนของเพื่อนเราได้ เป็นทอดๆ ต่อไปเรื่อยๆ ทำให้เกิดสังคมเสมือนจริงขึ้นมา สามารถสร้างคอนเน็คชันใหม่ๆ ได้ง่าย และเมื่อเราแชร์ (Share) ข้อความหรืออะไรก็ตามลงไปบนเครือข่าย ทุกคนในเครือข่ายก็สามารถรับรู้ได้พร้อมกัน และสามารถตอบสนองต่อสิ่งที่เราแชร์ได้

เช่น แสดงความคิดเห็น (Comment) กดไลค์ (Like) ซึ่งอาจจะแตกต่างกันออกไปตามแต่ละผู้ให้บริการ

4. การแบ่งปันสื่อทางออนไลน์ (Media Sharing)

เว็บไซต์ที่เกี่ยวกับการแบ่งปันสื่อทางออนไลน์ เป็นเว็บไซต์ที่ให้ผู้ใช้งานสามารถทำการอัปโหลด (Upload) ไฟล์สื่อผสม (Multimedia) ขึ้นสู่เว็บไซต์ เพื่อแบ่งปันข้อมูลแก่ผู้ใช้งานทั่วไป ซึ่งในปัจจุบันได้รับความนิยมมาก เพราะด้วยความที่เป็นสื่อผสมเอง ไม่ว่าจะเป็น รูป สไลด์ หรือวิดีโอ รวมทั้งการใช้งานง่ายของกล้องดิจิทัล และกล้องวิดีโอ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่นำมาสู่การได้ไฟล์สื่อผสมแบบต่างๆ ออกมา เว็บไซต์ประเภทนี้ที่ได้รับความนิยม คือ YouTube (<http://www.youtube.com> - สำหรับแบ่งปันไฟล์ วิดีโอ) flickr (<http://www.flickr.com> - สำหรับแบ่งปันไฟล์รูป) และ slideshare (<http://www.slideshare.net> - สำหรับแบ่งปัน ไฟล์พรีเซนเตชัน)

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

1. หลักการพื้นฐานของเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานได้รับการรับรองไว้ในเอกสารความคุ้มครองระหว่างประเทศ คือ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 ที่กำหนดให้ “บุคคลทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความคิดเห็นและการแสดงออก สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการที่จะถือเอาความเห็นโดยปราศจากการแทรกสอดและที่จะแสวงหา รับและแจกจ่ายข่าวสาร และความคิดเห็นไม่ว่าโดยวิธีใดและโดยไม่คำนึงถึงเขตแดน” ประกอบกับปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองของฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 ได้กำหนดให้ การติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับแนวความคิดหรือความคิดเห็นโดยไม่มีขอบเขตจำกัดไว้ นั้น เป็นสิทธิแห่งมนุษยชนอันล้ำค่าอย่างหนึ่ง พลเมืองทุกคนอาจพูด เขียน พิมพ์ และโฆษณาได้โดยเสรีแต่ต้องรับผิดชอบต่อการใช้เสรีภาพโดยมิชอบตามกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติไว้” จากหลักการดังกล่าวเห็นได้ว่าเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเป็นสิทธิมนุษยชนที่ต้องได้รับความคุ้มครอง และมนุษย์ทุกคนสามารถที่จะแสดงความคิดเห็นของตนได้โดยเสรี และไม่มีขอบเขตจำกัดทางเขตแดน ทั้งนี้จะต้องเป็นการใช้สิทธิโดยชอบด้วยกฎหมาย ไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิของผู้อื่น

2. สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ กฎหมายใดจะมาขัดแย้งกับหลักการที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญไม่ได้ โดยเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้รับการรับรองในมาตรา 34 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น

เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน นอกจากนี้ยังมีบทบัญญัติถึงเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารในมาตรา 36 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันไม่ว่าในทางใด ๆ การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการใดๆ เพื่อให้ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกัน จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ” เห็นได้ว่าประเทศไทยได้ให้การรับรองและคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร แต่ทั้งนี้แสดงความคิดเห็นต้องเป็นการใช้สิทธิเสรีภาพของตนภายใต้หลักสุจริตและไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือสุขภาพของประชาชน ซึ่งเป็นหลักการเดียวกันกับปญญาสาเกล้าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 และปญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองของฝรั่งเศส ค.ศ.1789

ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามกฎหมายต่างประเทศ

สิทธิในชื่อเสียงของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครอง ซึ่งแต่ละประเทศก็มีองค์ประกอบของการกระทำความผิดและรูปแบบการลงโทษที่แตกต่างกัน (เฉลิมชัยศรี เพ็ญตระกูลชัย, 2552) ดังนี้

1. ประเทศอังกฤษ

ความผิดฐานหมิ่นประมาทมีชื่อเรียกว่า “Defamation” หมายความว่า การกระทำใดๆ ก็ตามที่เป็นการแสดงต่อสาธารณะ โดยมีความมุ่งหมายที่จะลดคุณค่า หรือเกียรติภูมิของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีอยู่ในสังคมนั้น หรือโดยเจตนาที่จะให้สังคมนั้นเกิดความรังเกียจ หรือยุยงให้ด่า หรือขับไล่บุคคลที่ถูกหมิ่นประมาทนั้นออกไปจากสังคมโดยไม่จำกัดรูปแบบการกระทำว่าจะเป็นการกระทำด้วยวิธีใด ด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร การโฆษณา และกระทำต่อหน้า หรือลับหลังผู้ถูกระทำ และการกระทำที่เป็นลักษณะของ “Defamation” ยังแยกออกได้อีก 2 ลักษณะ คือ

1) Libel คือ การหมิ่นประมาทที่เป็นการโฆษณา โดยกระทำในรูปของวัตถุ ไม่ว่าจะเป็นในรูปของการใส่ความด้วยเอกสาร รวมความตลอดถึงหนังสือที่เขียน หรือพิมพ์ รูปภาพ แผ่นเสียง รูปหล่อ รูปปั้น แกะสลัก กลึง และของอื่นๆ ที่เป็นถาวรวัตถุคงทนอยู่ได้นาน ถือว่าการกระทำได้กล่าวเป็นการใส่ความอันร้ายแรง เป็นผลให้ผู้ถูกหมิ่นประมาทนั้นเสียหายอย่างมาก ผู้ที่กระทำความผิดนั้นก็ต้องมีความผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญา โดยหลักแล้ว “Libel” ตามกฎหมายอังกฤษ ถือว่าเป็นความผิดส่วนตัว และจัดว่าเป็นความผิดทางแพ่ง ผู้กระทำความผิดต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเนื่องจากการละเมิดนั้น แต่ “Libel” สามารถที่จะเป็นความผิดอาญาได้ กล่าวคือ ผู้เสียหายต้องแสดงให้เห็นในคำฟ้องประเภทที่ต้องมีการไต่สวนเบื้องต้น (indictment) ว่าการกระทำที่เป็นการหมิ่นประมาทนั้น มีแนวโน้มว่าจะทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในสังคม ซึ่งการพิสูจน์ในศาล

อาญานั้น จะไม่พิสูจน์ว่าข้อความนั้น เป็นการหมิ่นประมาทหรือทำให้ผู้นั้นเสียหายอย่างไร แต่จะต้องพิสูจน์ว่าข้อความดังกล่าวจะทำให้สังคมเกิดความไม่สงบสุขเรียบร้อยอย่างไร การหมิ่นประมาทลักษณะ “Libel” ยังที่จะแบ่งออกได้อีก 2 ลักษณะคือ 1) Public Libel เป็นในลักษณะของการหมิ่นประมาทในรัฐสภา การหมิ่นอำนาจศาล การหมิ่นประมาท บุคคลขณะดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล การหมิ่นประมาทประมุขแห่งรัฐต่างประเทศและผู้แทนรัฐต่างประเทศ เป็นต้น และ 2) Private libel มีลักษณะเป็นการหมิ่นประมาทบุคคลในเรื่องส่วนตัว กล่าวคือ เป็นการแสดงข้อมูลที่ผิดต่อความเป็นจริงในเรื่องส่วนตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยกระทำในรูปของวัตถุต่างๆ เช่น การเขียนข้อความ รูปภาพต่างๆ โดยที่การกระทำนั้นเป็นผลให้ผู้ที่ถูกหมิ่นประมาทถูกดูหมิ่นเกลียดชังจากผู้อื่นที่พบข้อความนั้น

2) Slander คือ การหมิ่นประมาทโดยวาจา เป็นการใส่ความด้วยวาจา หรือกริยาอาการอื่นๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่สูญหายฉับพลัน ไม่คงทนอยู่ได้นาน ความผิดในลักษณะนี้ ไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่มีความร้ายแรง ไม่เป็นความผิดทางอาญา มีเฉพาะความรับผิดทางแพ่งเท่านั้น

2. ประเทศสหรัฐอเมริกา

ความผิดฐานหมิ่นประมาทของประเทศสหรัฐอเมริกาได้รับอิทธิพลมาจากกฎหมายของประเทศอังกฤษ จึงมีลักษณะการกระทำความผิดเช่นเดียวกันกับประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นอย่างมาก และได้รับการรับรองคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ประชาชนของประเทศสหรัฐอเมริกามีสิทธิในการแสดงออก มีเสรีภาพในการพูด ซึ่งศาลได้เคยตีความรับรองสิทธิในการที่จะกล่าวหรือวิจารณ์ แต่จะต้องไม่ทำให้ผู้อื่นเสียหาย เนื่องจากความไม่ถูกต้องของข้อความที่ได้กล่าวออกไปสู่สาธารณะ และต้องไม่เป็นการโจมตีบุคคลหนึ่งบุคคลใด เพื่อให้เขาได้รับความเสียหาย การฟ้องร้องคดีหมิ่นประมาทของประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่จะเป็นการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งมากกว่าการฟ้องคดีอาญา โดยสหรัฐอเมริกามองว่าการลงโทษทางอาญากับผู้กระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นไม่มีความจำเป็น และยังเป็นการขัดกับรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา

3. ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

กฎหมายอาญาของประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ความผิดฐานหมิ่นประมาทบัญญัติในหมวดที่ 14 แห่งประมวลกฎหมายอาญาสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 186 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดกล่าวอ้างหรือทำให้เป็นที่เผยแพร่ซึ่งข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับผู้อื่นอันอาจเป็นการกล่าวให้ร้ายผู้นั้น หรือเป็นการดูถูกผู้นั้นตามความคิดของสาธารณชนทั่วไป หากข้อเท็จจริงดังกล่าวไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นจริง จะต้องรับโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปีหรือปรับ หากการกระทำได้กระทำความผิดโดยการโฆษณา หรือผ่านการโฆษณาแพร่หลายเป็นลายลักษณ์อักษรต้องรับโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับ” ซึ่งมีหลักการคล้ายคลึงกับประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย มาตรา 330 ถ้าพิสูจน์ได้ว่าเป็น

ความจริง การกระทำนั้นไม่เป็นความผิด ยกเว้นเป็นเรื่องส่วนตัว และไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนก็จะห้ามไม่ให้พิสูจน์ แต่ถ้าเป็นการกล่าวอ้างข้อความอันเป็นเท็จ จนเป็นเหตุให้ความน่าเชื่อถือของผู้อื่นถูกทำลาย ผู้กระทำได้รับโทษและถ้าการกระทำนั้น ได้กระทำลงโดยการโฆษณาจะต้องรับโทษหนักขึ้น ตามประมวลกฎหมายอาญาสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 187 ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อเท็จจริงอันเป็นเท็จเกี่ยวกับผู้อื่น อัน เป็นการกล่าวให้ร้ายผู้อื่น หรือเป็นการดูถูกผู้อื่นตามความคิดของสาธารณชนทั่วไป หรืออาจเป็นการทำลายความน่าเชื่อถือของผู้อื่น จะต้องรับโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับ และหากการกระทำได้กระทำลงด้วยการโฆษณา หรือการไขข่าวแพร่หลายเป็นลายลักษณ์อักษร ต้องรับโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับ”

4. ประเทศญี่ปุ่น

ในสังคมของชาวญี่ปุ่นเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญต่อ “เกียรติ” ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่สูงสุดของชีวิต ดังนั้น ความผิดที่กระทบต่อชื่อเสียง จัดได้ว่าเป็นความผิดที่ร้ายแรงในกฎหมายอาญาญี่ปุ่น โดยรัฐธรรมนูญของญี่ปุ่นก็ได้คุ้มครองเสรีภาพในการแสดงออก แม้แต่สภานิติบัญญัติก็ไม่อาจที่จะล่วงล้ำเสรีภาพนี้ได้ ด้วยเหตุนี้การบัญญัติกฎหมายเพื่อที่จะมาจำกัดเสรีภาพนี้ถ้าไม่มีเหตุผลอันควร จะส่งผลให้การจำกัดดังกล่าวไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา 21 รัฐธรรมนูญญี่ปุ่น และได้กำหนดความผิดฐานหมิ่นประมาทไว้ที่หมวดที่ 34 มาตรา 230 ซึ่งมีหลักการและเหตุผลคล้ายคลึงกันกับประเทศเยอรมัน

5. ประเทศเกาหลีใต้

ความผิดฐานหมิ่นประมาทของประเทศเกาหลีใต้ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติกฎหมายอาญา มาตรา 307 ซึ่งบัญญัติว่า “(1) บุคคลที่ใส่ร้ายผู้อื่นต่อสาธารณะจะถูกลงโทษ... (2) บุคคลที่ทำให้เสียชื่อเสียงโดยข้อเท็จจริงที่เป็นเท็จจะต้องถูกลงโทษ...” และบัญญัติเกี่ยวกับการหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาไว้ในมาตรา 309 แต่หากข้อความนั้นเป็นความจริงและเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ ตามมาตรา 310 จะเห็นได้ว่าความผิดฐานหมิ่นประมาทของประเทศเกาหลีใต้มีความคล้ายคลึงกับกฎหมายประเทศไทย

ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย

ความผิดฐานหมิ่นประมาทของประเทศไทยมีปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนตั้งแต่กฎหมายตราสามดวง โดยการกระทำใดเข้าลักษณะของการหมิ่นประมาท ถ้าข้อความนั้นเป็นความจริง ผู้กระทำความผิดไม่มีความผิดแต่อย่างใด แต่การดูหมิ่นมีความร้ายแรงกว่าการหมิ่นประมาท เมื่อมีพระราชกำหนดลักษณะหมิ่นประมาทด้วยการพูดหรือการเขียนถ้อยคำเท็จออกโฆษณา ร.ศ.118 ได้ใช้คำว่า “หมิ่นประมาท” แทนการเรียกการกระทำผิดทั้งดูหมิ่นและหมิ่นประมาท และมีการแบ่งแยกความผิดฐานดูหมิ่นและความผิดฐานหมิ่นประมาทกันอย่างชัดเจน โดยกำหนดให้ความผิดฐานดูหมิ่น

มาอยู่ในหมวดของความผิดลหุโทษแยกต่างหากจากความผิดฐานหมิ่นประมาทที่อยู่ในภาคความผิดซึ่งมีอัตราโทษหนักกว่า ซึ่งในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 และในประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบัน หลักการต่างยังเหมือนเดิมทุกประการ มีการเปลี่ยนแปลงแค่บทลงโทษที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น

1. ความผิดฐานหมิ่นประมาท (มาตรา 326)

มาตรา 326 บัญญัติว่า “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้น เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” สามารถแยกองค์ประกอบความผิด ได้ดังนี้ (1) ผู้ใด (2) ใส่ความ (3) ผู้อื่น (4) ต่อบุคคลที่สาม (5) โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง และองค์ประกอบภายใน คือ เจตนาธรรมดา

1) ผู้ใด จะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ (จิตติ ดิงศรัทีย, 2553)

2) คำว่า “ใส่ความ” ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326 ไม่ได้นิยามศัพท์ไว้ว่ามีความหมายว่าอย่างไร แต่ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) อธิบายว่า หมายถึง พูดหรือเขียนให้ร้ายป้ายสี, กล่าวหาเรื่องร้ายให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย จิตติ ดิงศรัทีย (2553) ให้คำนิยามว่า “แสดงพฤติการณ์อันเป็นข้อเท็จจริงประการใดประการหนึ่งของผู้ถูกหมิ่นประมาท” หม่อมหลวงไกรฤกษ์ เกษมสันต์ (2559) ให้คำนิยามว่า “การยืนยันข้อเท็จจริงซึ่งอาจเป็นความจริงก็ได้หรือเป็นความเท็จก็ได้” และคณพล จันทน์หอม (2561) ให้คำนิยามว่า “การแสดงข้อความเกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่ไม่ดีของผู้อื่น ซึ่งถ้าหากเป็นความจริงก็อาจส่งผลกระทบหรืออาจทำให้ผู้อื่นนั้นได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของผู้ถูกกระทำนั้น” ดังนั้น การใส่ความ หมายถึง การยืนยันข้อเท็จจริงเกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่ไม่ดีของผู้อื่น ซึ่งอาจเป็นความจริงหรือเป็นความเท็จก็ได้ การใส่ความซึ่งเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 จะต้องเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงอย่างชัดเจนว่าผู้เสียหายหรือผู้ถูกกระทำนั้นมีพฤติกรรมใดซึ่งเป็นทั้งรังเกียจของสังคมหรือเป็นสิ่งที่สังคมไม่อาจยอมรับได้ โดยจะต้องแสดงเป็นประโยคบอกเล่าถึงข้อเท็จจริงซึ่งอาจเกิดขึ้นแล้วในอดีตหรืออาจเกิดขึ้นในปัจจุบันโดยข้อเท็จจริงนั้นมีโอกาสเป็นความจริงได้ แม้ว่าจะเป็นความจริงก็ยังคงมีความผิดฐานหมิ่นประมาท ไม่ว่าจะใส่ความโดยวิธีการใดก็ตาม อันเป็นเหตุให้ข้อเท็จจริงที่ยืนยันนั้นปรากฏแก่บุคคลที่สาม เช่น ใส่ความทางโทรศัพท์ ใส่ความโดยเขียนหรือนำจดหมายที่มีข้อความหมิ่นประมาทไปให้ผู้อื่นอ่าน ใส่ความโดยวาดภาพ ทำกิริยาท่าทาง ใช้ภาษาใบ้ ทำเครื่องหมาย ส่งรูปภาพหรือภาพเคลื่อนไหว หรือเล่าเหตุการณ์หรือเล่าเรื่องที่ได้ยินมาให้บุคคลที่สามฟังอีกทอดหนึ่ง เป็นต้น ดังนั้น การใส่ความโดยการโพสต์ข้อความลงในเฟสบุ๊ค ไลน์หรืออินสตาแกรม จึงอาจเป็นการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทได้ ถ้าข้อความนั้นเป็นการยืนยันข้อเท็จจริง และข้อความที่ใส่ความต้องชัดเจนเพียงพอที่จะทราบได้ว่าผู้ถูกใส่ความเป็นใคร

3) ผู้อื่น จะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล หรือเป็นกลุ่มคนก็ได้ ทั้งนี้ต้องสามารถระบุตัวบุคคลได้ว่าหมายถึงผู้ใด และจำนวนผู้ถูกใส่ความจะมีจำนวนเท่าใดก็ได้

4) การใส่ความนั้นต้องทำให้บุคคลที่สามนั้นรับทราบข้อความได้

5) โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ข้อความที่หมิ่นประมาทนั้นต้องมีความเป็นไปได้ตามที่ถูกใส่ความ อันเป็นเหตุให้บุคคลที่สามอาจเชื่อตามที่ผู้กระทำความผิดกล่าวอ้าง และคิดว่าผู้เสียหายเป็นบุคคลไม่ดี ดูหมิ่น หรือเกลียดชัง

6) การกระทำตามมาตรา 326 อาจเกิดจากการกระทำโดยเจตนาประสงค์ต่อผลหรือย้อมเลืงเห็นผลก็ได้ หากไม่มีเจตนาในการกระทำความผิด ก็ย่อมไม่มีความผิด เช่น เขียนจดหมายมีข้อความหมิ่นประมาทส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียน แสดงเจตนาว่าจะให้โจทก์ทราบข้อความในจดหมายเพียงคนเดียวเท่านั้น แม้มีบุคคลที่สามเปิดอ่านและทราบข้อความก็เป็นเรื่องนอกเหนือเจตนาของจำเลย ผู้กระทำไม่มีเจตนากระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท

นอกจากนี้ ผู้กระทำจะต้องรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิด ตามมาตรา 59 วรรคสามด้วย มิฉะนั้น จะถือว่าจำเลยกระทำโดยประสงค์ต่อผลหรือย้อมเลืงเห็นผลหาได้ไม่ เช่น พูดกับ ก. เป็นภาษาไทยเป็นถ้อยคำหมิ่นประมาท ก. ต่อหน้า ข. ซึ่งเป็นคนต่างชาติ โดยผู้พูดคิดว่า ข. ไม่เข้าใจภาษาไทย ทั้งๆ ที่ ข. ฟังภาษาไทยที่พูดเข้าใจ ไม่เป็นหมิ่นประมาท ก. ต่อบุคคลที่สาม

2. ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา (มาตรา 328)

ความผิดตามมาตรานี้เป็นบทเฉพาะที่เอาผิดกับบุคคลที่ใช้วิธีการอันทำให้ข้อความที่หมิ่นประมาทเผยแพร่ไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งอาจจะทำให้ผู้ถูกใส่ความเกิดความเสียหายต่อชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังมากกว่า ซึ่งมาตรา 328 บัญญัติว่า “ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสีภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียง หรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท” สามารถแยกองค์ประกอบความผิด ได้ดังนี้ (1) การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท (2) ได้กระทำด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดต่อไปนี้โดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใดๆ แผ่นเสียงหรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพหรือ บันทึกอักษร การกระจายเสียง กระจายภาพ หรือกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น และองค์ประกอบภายใน คือ เจตนาธรรมดา

1) การกระทำที่จะเป็นความผิดตามมาตรานี้จะต้องครบองค์ประกอบความตาม มาตรา 326 เสียก่อน ดังนั้น หากการกระทำไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท ผู้กระทำย่อมไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา ตามมาตรา 328 นี้ เช่น ข้อความที่ลงพิมพ์โฆษณาใน

หนังสือพิมพ์ สามารถเข้าใจได้ว่าผู้พิมพ์เผยแพร่มีเจตนาจะล้อเลียนผู้เสียหาย ผู้ที่อ่านข้อความอาจเชื่อว่าเป็นความจริงตามที่ล้อเลียนได้ จึงไม่ใช้การใส่ความ ข้อความนั้นย่อมไม่เป็นการหมิ่นประมาทผู้เสียหาย ตามกรณีนี้ เมื่อไม่ผิดตามมาตรา 326 ก็ไม่อาจผิดตามมาตรา 328 ได้ แต่หากจำเลยมีความผิดตามมาตรา 328 แล้ว ก็ไม่ต้องปรับบทลงโทษตามมาตรา 326 อีก

2) โดยได้กระทำด้วยวิธีการโฆษณา คณพล จันทน์หอม (2561) อธิบายคำว่า “โฆษณา” หมายถึง เผยแพร่ข้อความไปสู่สาธารณชนหรือประชาชนทั่วไป กล่าวคือ ไม่ได้มุ่งเจาะจงเฉพาะบุคคลหรือกลุ่มบุคคล แต่ได้กระจายให้รู้กันอย่างกว้างขวาง ดังนั้น ผู้กระทำตามมาตรานี้จึงไม่ได้กระทำต่อบุคคลที่สามเป็นการเฉพาะ แต่จะเป็นใครก็ได้ที่ได้รับทราบข้อความนั้น ซึ่งการโฆษณาอาจกระทำในรูปแบบใดก็ได้ เช่น ด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพ หรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียงหรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพหรือ บันทึกอักษร ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณานี้สำเร็จเมื่อบุคคลที่สามรู้และเข้าใจข้อความที่ใส่ความตามองค์ประกอบความผิดที่กำหนดไว้ในมาตรา 326 โดยไม่จำกัดจำนวนผู้รู้และเข้าใจข้อความ แม้จะมีคนทราบและเข้าใจข้อความนั้นเพียงคนเดียว ความผิดก็สำเร็จ อย่างไรก็ตาม ถ้าหากโฆษณาแล้ว แต่บุคคลที่สามยังไม่ทราบข้อความ ผู้กระทำย่อมมีความผิดฐานพยายาม ตามมาตรา 328 ประกอบมาตรา 80

3) มาตรา 328 นี้อาศัยเจตนาธรรมดา ทั้งกรณีประสงค์ต่อผลหรือย้อมเล็งเห็นผล

ปัญหาทางกฎหมายของการหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์

1. การใช้สื่อสังคมออนไลน์กับการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท

สื่อสังคมออนไลน์มีหลายหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นบล็อก ทวิตเตอร์และไมโครบล็อก เครือข่ายสังคมออนไลน์ หรือการแบ่งปันสื่อทางออนไลน์ บุคคลคนหนึ่งอาจเป็นทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสาร หากบุคคลคนนั้นจะต้องเป็นคนส่งสาร นอกจากการแสดงความคิดเห็นหรือสร้างข้อมูลอย่างอิสระตามหลักเสรีภาพแล้ว บุคคลนั้นยังมีหน้าที่ที่ต้องระมัดระวังว่าข้อมูลที่ตนจะได้ส่งออกไปนั้นเป็นการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทหรือไม่ เพราะเมื่อทำการส่งข้อมูลออกไปแล้ว ความผิดย่อมสำเร็จ ผู้นั้นไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบได้ จึงควรพิจารณาว่าการกระทำใดเป็นการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท โดยผู้เขียนได้หยิบยกการกระทำที่เกิดขึ้นบ่อยในปัจจุบัน ดังนี้

1) การโพสต์รูปภาพหรือวิดีโอที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทหรือไม่ การใส่ความผู้อื่นจะกระทำด้วยวิธีการใดก็ได้ หากข้อเท็จจริงหรือข้อมูลที่ผู้กระทำการเป็นการยืนยันว่าผู้อื่นกระทำการอันส่งผลให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง เช่น รูปภาพผู้หญิงที่ไม่ใส่เสื้อผ้ากอดอยู่กับผู้ชายที่มีภรรยาอยู่แล้ว หรือวิดีโอที่บันทึกการกระทำที่ไม่ดีของบุคคลอื่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้แม้ไม่ได้อธิบายเป็นคำพูดหรือข้อความว่า ผู้หญิงในรูปภาพเป็นเมียน้อยของผู้ชายในรูปภาพ แต่บุคคลที่สามที่พบเห็นภาพหรือวิดีโอดังกล่าวก็สามารถ

เข้าใจได้ว่า ผู้หญิงผู้ชายในรูปภาพประพาดิตนไม่ดีในทางเพศ ซึ่งเป็นเรื่องที่สังคมไทยไม่ยอมรับ เพราะสังคมไทยเป็นสังคมผัวเดียวเมียเดียว ดังนั้น การโพสต์รูปภาพหรือวิดีโอที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังจึงเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท แม้ว่าเรื่องดังกล่าวจะเป็นความจริง ผู้กระทำก็ไม่มีสิทธิโพสต์รูปภาพหรือวิดีโอที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง หากเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องส่วนตัว ไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน ในทางกลับกันหากรูปภาพหรือวิดีโอที่โพสต์เป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชนและเป็นความจริง เช่น การโพสต์วิดีโอของเจ้าหน้าที่รัฐขณะที่เรียกสินบนหรือข่มขู่ประชาชนให้จ่ายเงิน เป็นต้น แม้บุคคลที่สามารถเข้าใจได้ว่าเจ้าหน้าที่คนนั้นเป็นคนไม่ดี เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง อันเป็นการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ผู้กระทำก็ต้องรับโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 330 เช่นเดียวกันกับหลักกฎหมายของประเทศเยอรมัน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ และการโพสต์รูปภาพหรือวิดีโอไปยังสื่อสังคมออนไลน์ อาจเป็นการหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 อีกด้วย หากสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้นั้นเป็นประเภทที่บุคคลใดก็ได้สามารถเข้าถึง ไม่ใช่ลักษณะกลุ่มปิดที่ต้องมีการขออนุญาตก่อนเข้าถึงข้อมูล ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5276/2562 ที่วินิจฉัยว่า “ความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำโดยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 นั้น ต้องเป็นการเผยแพร่ข้อความอันเป็นการหมิ่นประมาทออกไปยังสาธารณชนหรือประชาชนทั่วไป การที่จำเลยส่งข้อความลงในแอปพลิเคชันไลน์ เป็นเพียงเจตนาแจ้งหรือไขข่าวไปยังเฉพาะกลุ่มบุคคลซึ่งอยู่ในกลุ่มไลน์เท่านั้น ยังไม่ถึงกับเป็นการกระจายข่าวไปสู่สาธารณชนหรือประชาชนทั่วไป จึงยังไม่ใช่ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328”

2) การแสดงความคิดเห็นบนโพสต์ของผู้อื่นโดยข้อความที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทหรือไม่ การแสดงความคิดเห็นจะเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทหรือไม่นั้น น่าจะต้องวิเคราะห์การกระทำว่าเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงหรือไม่ หรือเป็นเพียงการคาดคะเนตามความคิดเห็นของตนเองเท่านั้น เพราะตามหลักการของความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้น การใส่ความผู้อื่นต้องเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในอดีตหรือปัจจุบัน หากเป็นเพียงการคาดคะเน การแสดงความไม่แน่ใจ เป็นคำขู่ หรือเป็นคำทำนายในอนาคต ย่อมไม่ใช่การใส่ความ และเมื่อไม่ใช่การใส่ความไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาทได้ กรณีตัวอย่างของการแสดงความคิดเห็นบนโพสต์ของผู้อื่นที่เป็นการกล่าวยืนยันข้อเท็จจริง เช่น ไลน์มันขี้โกง มันชอบไปโกงเงินคนอื่น, เป็นเมียน้อยเขายังกล้าออกสื่อ เป็นต้น ซึ่งการยืนยันข้อเท็จจริงนี้น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท กรณีตัวอย่างของการแสดงความคิดเห็นบนโพสต์ของผู้อื่นที่เป็นเพียงการคาดคะเน ไม่ได้เป็นการยืนยันข้อเท็จจริง เช่น มึงทำแบบนี้มึงเป็นเมียน้อยเขาหรือเปลววะ หรือเดี๋ยวมึงก็ไปเป็นเมียน้อยเขา เป็นต้น ส่วนการแสดงความคิดเห็นบนโพสต์ของผู้อื่นซึ่งเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทแล้วนั้น จะเป็นการหมิ่นประมาทด้วยการ

โฆษณา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 ด้วยหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาว่าสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้อื่นใช้นั้นเป็นประเภทที่ประชาชนโดยทั่วไปสามารถเข้าถึงได้หรือไม่ เช่น แอปพลิเคชันเฟซบุ๊ก หรือ แอปพลิเคชันอินสตราแกรมที่ตั้งค่าความเป็นส่วนตัวเป็นสาธารณะ ซึ่งประชาชนโดยทั่วไปสามารถเข้ามาอ่านสิ่งที่ผู้เป็นเจ้าของโปรไฟล์โพสต์ได้ รวมทั้งสามารถอ่านความคิดเห็นที่ผู้กระทำความผิดโพสต์ แสดงความคิดเห็นได้เช่นเดียวกัน หากมีการแสดงความคิดเห็นบนโพสต์ของผู้อื่นโดยข้อความอันเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ก็เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328

3) การแชร์โพสต์เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทหรือไม่ การกระทำที่จะเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทต้องเป็นการยืนยันข้อเท็จจริง โดยผู้กระทำไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยตนเองโดยตรง ข้อมูลที่ผู้กระทำรับทราบจากบุคคลอื่น แล้วผู้กระทำบอกต่อไปยังบุคคลที่สามโดยยืนยันว่าเป็นความจริง จนน่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังก็เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท ดังนั้น การแชร์โพสต์ที่มีข้อมูลยืนยันข้อเท็จจริง เช่น โพสต์ของผู้อื่นที่ระบุว่านางเอกละครเรื่องหงส์สาวเป็นเมียน้อยผู้กำกับ เป็นต้น ผู้ที่เข้าไปอ่านโพสต์แล้วแชร์ต่อไปก็ถือว่าเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงตามที่ผู้อื่นโพสต์เช่นเดียวกัน เสมือนตนเองเป็นผู้โพสต์เอง อันเป็นการทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง จึงเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท ส่วนการแชร์โพสต์เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาหรือไม่นั้น ผู้เขียนเห็นว่าเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา เนื่องจากคำว่า “โฆษณา” หมายถึง เผยแพร่ข้อความไปสู่สาธารณชนหรือประชาชนทั่วไป ไม่ได้มุ่งเจาะจงเฉพาะบุคคลหรือกลุ่มบุคคล แต่ได้กระจายให้รู้กันอย่างกว้างขวาง ดังนั้น การที่ผู้โพสต์ข้อความเป็นคนแรกอาจต้องการเผยแพร่ข้อความให้รับรู้เฉพาะกลุ่มของตนเอง แต่การแชร์โพสต์ แม้ผู้แชร์โพสต์จะตั้งค่าความเป็นส่วนตัวให้เห็นเฉพาะสมาชิกในกลุ่มของตนเอง แต่ก็เป็นคนละกลุ่มกับผู้โพสต์คนแรก ดังนั้น การแชร์โพสต์จึงเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328

2. สิทธิการแสดงความคิดเห็นกับการควบคุมการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท

การแสดงความคิดเห็นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับการรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. 1948 ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมืองของฝรั่งเศส ค.ศ.1789 และรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 แต่การแสดงความคิดเห็นต้องเป็นการใช้สิทธิเสรีภาพของตนภายใต้หลักสุจริตและไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือสุขภาพของประชาชน ดังนั้นการแสดงความคิดเห็นที่เป็นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทจึงกระทำไม่ได้ เพราะเป็นการกระทบสิทธิในชื่อเสียงของบุคคลอื่นอีกทั้งเป็นความผิดอาญาอันถือว่าเป็นกฎหมายที่มีขึ้นเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

อย่างไรก็ตาม พบว่าการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก และหากไม่ใช้ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา ผู้เสียหายต้องดำเนินการร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือฟ้องคดีเองภายใน 3 เดือนนับแต่รู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิด เพราะเป็นความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้ มิฉะนั้นคดีจะขาดอายุความ พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจสอบสวนและพนักงานอัยการไม่มีอำนาจฟ้อง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 นอกจากนี้ ความรวดเร็วของการเผยแพร่ข้อความหรือข้อมูลต่างๆของสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ข้อความหรือข้อมูลต่างๆอันเป็นการใส่ความผู้อื่นโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังนี้ไปสู่ความรับรู้ของบุคคลที่สามได้ง่ายและสามารถมีผู้รับรู้เป็นจำนวนมาก ชื่อเสียงหรือผลเสียที่ผู้เสียหายได้รับจึงมีความรุนแรงมาก ในบางกรณีผู้เสียหายอาจทนรับความอับอายไม่ไหวและเกิดความคิดที่จะหลบหนีความอับอายด้วยการฆ่าตัวตาย ซึ่งตามวัฒนธรรมญี่ปุ่นก็ยึดถือเรื่องเกียรติมาก ในอดีตบุคคลที่ถูกทำให้เสียเกียรติยอมคว้านท้องตายดีกว่าทนอยู่กับความอับอาย การหมิ่นประมาทจึงถือเป็นอาชญากรรมรุนแรงของประเทศญี่ปุ่น เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นมากในยุคที่ประชาชนใช้สื่อสังคมออนไลน์ในชีวิตประจำวัน สมควรหรือไม่ที่รัฐควรกำหนดโทษการหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์ให้มีความเหมาะสม ผู้กระทำความผิดมีความเกรงกลัวต่อการกระทำความผิด หรือมีมาตรการระงับการเผยแพร่การกระทำความผิดได้อย่างรวดเร็ว มีตัวอย่างของประเทศเกาหลีใต้ที่ดำเนินการแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ โดยรัฐบาลเกาหลีใต้ดำเนินการอนุญาตให้ตำรวจปราบปรามความคิดเห็นที่แสดงความเกลียดชังโดยไม่มีรายงานจากผู้ที่ถูกเป็นเหยื่อ โดยสำนักงานคณะกรรมการการสื่อสารแห่งเกาหลีใต้ (KCC) กำกับดูแลด้านการสื่อสารโทรคมนาคมและการออกอากาศของเกาหลีใต้ ซึ่งประเทศไทยเองก็มีกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี แต่ไม่มีอำนาจดำเนินการลบหรือปิดกั้นโพสต์ใดๆ ได้ทันที เพราะข้อมูลอินเทอร์เน็ตอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ให้บริการสื่อสารนั้นๆ การดำเนินการใดจำเป็นต้องเป็นไปตามขั้นตอนทางกฎหมายที่ต้องมีผู้เสียหายมาร้องทุกข์กล่าวโทษด้วยตนเอง ณ สถานีตำรวจ หรือกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีแล้วเท่านั้น หรือหากพิจารณากรณีประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาเลือกใช้การลงโทษทางแพ่งที่รุนแรง ผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีแพ่งเรียกค่าสินไหมทดแทนต่อชื่อเสียงได้เป็นจำนวนมาก เพราะถือว่าเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วย ไม่เหมือนกับหลักเรื่องละเมิดต่อชื่อเสียงของประเทศไทยที่เรียกค่าสินไหมทดแทนได้เท่ากับความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง ดังนั้น ประเทศไทยเองก็ควรมีมาตรการดูแลในเรื่องนี้เช่นเดียวกัน เพราะกว่าจะมีการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมจนมีคำพิพากษาและบังคับคดี ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายก็อาจจะไม่อาจแก้ไขเยียวยาให้กลับมาเป็นเหมือนเดิมได้

สรุป

โดยแท้จริงแล้วเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้นมิได้รับรองโดยปราศจากเงื่อนไขแต่ประการใดบุคคลจึงพึงใช้เสรีภาพภายใต้ขอบเขตที่ไม่กระทบกระเทือนต่อบุคคลอื่น สังคม และความมั่นคงของรัฐ การโพสต์รูปภาพหรือวิดีโอ การแสดงความคิดเห็นบนโพสต์ของผู้อื่น การแชร์โพสต์ หากข้อความหรือข้อมูลนั้นเป็นการยืนยันข้อเท็จจริง อันเป็นเหตุให้ผู้อื่นน่าจะเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง การกระทำนั้นก็เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท และหากการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทนั้นได้กระทำให้มีการเผยแพร่ไปยังประชาชนโดยทั่วไป การกระทำความผิดดังกล่าวก็เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 อีกด้วย สอดคล้องกับหลักการกระทำความผิดของต่างประเทศ แต่จะเห็นว่าวิธีการลงโทษและการเยียวยาผู้เสียหายยังมีความแตกต่างกัน ซึ่งประเทศไทยควรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการลงโทษและการเยียวยาผู้เสียหายเพื่อให้เหมาะสมกับการกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์ต่อไป

ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์ ดังนี้ (1) รัฐควรคุ้มครองประชาชนโดยให้อำนาจกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีดูแลพิจารณาและมีอำนาจลบข้อมูลที่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทได้อย่างรวดเร็ว (2) ควรเพิ่มมาตรการในลงโทษและเยียวยาผู้เสียหายจากการหมิ่นประมาททางสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะ (3) ควรสร้างจิตสำนึกของประชาชนในการระมัดระวังต่อการแสดงความคิดเห็นหรือเผยแพร่ข้อมูลที่อาจกระทบต่อผู้อื่น อันเป็นเหตุให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมชัยศรี เพ็ญตระกูลชัย. (2552). การคุ้มครองเกียรติ : ศึกษาคุณธรรมทางกฎหมายในความผิดฐานดูหมิ่นเปรียบเทียบกับความผิดฐานหมิ่นประมาท. วิทยานิพนธ์ธุรกิจมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- จิตติ ดิงศรัทย์. (2553). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3. กรุงเทพฯ: บริษัท ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง จำกัด.
- ไกรฤกษ์ เกษมสันต์. (2559). คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาคความผิด มาตรา 288 – มาตรา 366. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิง จำกัด.
- คณพล จันทน์หอม. (2561). คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคความผิด เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.

- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2561). การสำรวจการมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2561 (ไตรมาส 1). ออนไลน์. แหล่งที่มา : <http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13/CompleteReport-Q1.pdf>. สืบค้นเมื่อ (10 มกราคม 2563).
- พิชิต วิจิตรบุญรักษ์. (2554). สื่อสังคมออนไลน์: สื่อแห่งอนาคต. จาก ออนไลน์. แหล่งที่มา: https://www.bu.ac.th/knowledgecenter/executive_journal/oct_dec_11/pdf/aw016.pdf สืบค้นเมื่อ (10 มกราคม 2563).

